

Angleška vojska na Norveškem

Z zasedbo Narvika, so Angleži dobili varno oporišče za prodiranje proti jugu ter vse švedsko železo zagotovili sebi - Nemško uradno poročilo priznava možnost angleškega uspeha pri Narviku

London, 16. apr. o. Vrhovno poveljstvo angleške mornarice in angleške vojske je včeraj popoldne izdalo doslej najkrajše poročilo o vojaških operacijah. Poročilo se glasi:

»Angleški oddelki so se izkrcali na več krajih norveške obale.«

Podrobnosti o tem, da je angleška vojska prišla na norveška tla, ne dajejo nobenih, toda ves angleški tisk piše včeraj in danes samo o tem dogodku in ga slika kot eno najpomembnejših dejanj v sedanjih vojni, s čimer so zavzemniki prešli v napad proti Nemčiji, ki je s tem dobila tisto, česar se je od vsega začetka najbolj ogibala: drugo bojišče in sicer na tisti strani, s katere je gospodarsko in vojaško najbolj ranljiva.

Listi sicer svarijo angleško javno mnenje, naj ne pričakuje takoj kakih presenetljivih uspehov, vendar na se vsi strinjajo v sodbi, da pomeni izkrcanje angleške vojske na severnem Norveškem uspeh dobro premišljenega vojnega načrta. Angleži so v soboto uničili nemško vojno brodovje in v Narviku, kjer je bilo potopljenih 7 nemških bojnih ladij ter se potem začeli tam izkrcavati. Zdi se, da so se izkrcali razen tega tudi v pristanišču Namsos, ki leži v zalivu Folden in od koder drži avtomobilska cesta ter železniška proga v Trondhjem.

Kakšna je usoda nemške vojske, ki se je bila pred tednom dni izkrcala v Narviku ter ga zasedla, ni znano. Pomen angleškega udara na Norveško okoli Narvik je trojen:

1. Z zasedbo Narvika so Angleži osvojili najsevernejšo točko, do kamor so bili prišli Nemci in bodo odtod lahko prodirali proti jugu, ne da bi se jim bilo treba bati kakšnega nemškega napada od zadaj, ali pa tega, da bi Nemci mogli ovirati dovoz angleških ojačenj zdi, ko je nemška vojna mornarica onesposobljena za resnejše nastope.

2. Z zasedbo Narvika, ki leži blizu švedske meje, so Angleži preprečili Nemcem, da bi mogli od Narvika prodirati proti švedski meji ter zasedli področje švedskih železnih rudnikov pri Kiruni, odkoder je Nemčija dobivala večino železne rude. Vse to železo bo sedaj dobivala Anglija.

3. S tem je Nemcem preskrba s švedskim železom onemogočena, takaj Angleži bodo lahko — če se jim bo zdelo potrebno — preprečili tudi malenkostni dovoz rude po švedskih železnicah iz Kirune na jug.

Ta dogodek pomeni za Nemčijo poleg uničenja polovice njene vojne mornarice najhujši udarec v sedanji vojni.

Stockholm, 16. apr. Havas: Angleške ladje so popolnoma uničile nemške pomorske sile, ki so se nahajale pri Narviku. Angleški mornarji so zasedli del mesta pod zaščito angleškega težkega topništva. Zaradi bombardiranja je bilo poškodovanih več poslopj, posebno pa kraljevi dvorec. Nemci so se umaknili ob železniški progi Narvik—Kiruna. Norvežani se

pripravljajo, da jih obkolijo. Položaj Nemcev je težak. V tem kraju je dosti norveških čet, ker je bila tudi izvedena splošna mobilizacija.

Berlin, 16. aprila. o. Nemško uradno poročilo o dogodkih na norveškem severu pravi, da je treba vest o izkrcanju Angležev pri Narviku prištevati v področje možnega, da je pa ta angleški uspeh samo propagandnega po-

mena. Če se je Angležem uspelo izkrcati pri Narviku, je treba vedeti, da leži Narvik 600 kilometrov od Trondhjema, ki je v oblasti Nemcev, in da je Nemcem nemogoče nadzorovati vsako točko silno nepristopne in zapletene norveške obale. Narvik nima nobenih pravih zvez z norveškim zaledjem, zato ne gre pripisovati temu angleškemu uspehu nobenega pomena.

Za obrambo nevtralnosti:

Romunija, Jugoslavija in Bolgarija bodo same skrbele za varnost plovbe na Donavi

Tudi Madžarska, ki vidi v Jugoslaviji ključ za nadaljnje stanje na Balkanu, se bo sporazumu o donavski policiji pridružila

Bukarešta, 16. apr. o. Romunska vlada je sklenila v zvezi z Bolgarijo in Jugoslavijo izvajati poostreno policijsko službo za zavarovanje plovbe po Donavi. Ta sklep je posledica raznih poskusov za sotožbo proti preskrbovanju Nemčije po Donavi, po drugi strani pa pomeni odgovor na nemško zahtevo, naj podonavske države dovolijo Nemčiji, da pošlje na razne predele veleloka in v ustje Donave svoje rečne bojne ladje. To bi nedvomno privedlo do zapletljajev, ker bi do takega nemškega koraka Anglija in Francija ter Turčija ne ostale ravnodušne.

Romunija in druge podonavske države so ta sklep sprejele, ker hočejo preprečiti vse zapletljaje, ki bi se utegnili roditi na Donavi iz vojne med Nemčijo in zavezniki. To je nov dokaz, da hočejo te države za vsako ceno ohraniti v sedanji vojni nevtralnost in jo braniti proti komurkoli.

Romunska vlada je ob tej priliki dala naslednje uradno sporočilo:

Da se napravi konec vsem vznemirljivim vestem, je Romunija v sporazumu s ostalimi podonavskimi državami sklenila, da bo tudi v bodoče

nadaljevala politiko miru in reda na Donavi in da bo za to zavarovala redno in svobodno plovbo na tej reki. Romunija je prepričana, da plovba na Donavi ne bo ovirana, ker so tudi ostale podonavske države sprejele podobne ukrepe.

Budimpešta, 16. aprila. m. Tudi v madžarsko prestolnico se polagoma vrača mir in mirno presojanje dogodkov na severu Evrope. Po madžarski sodbi so okoliščine take, da ni treba biti v skrbi glede nadaljnjega razvoja dogodkov na jugovzhodu Evrope. Poudarjajo, da ima Jugoslavija v svojih rokah ključ za razvoj nadaljnjega stanja na Balkanu in v Podonavju. Od Jugoslavije je vse odvisno in od njenega stališča. Krogi, ki so blizu zunanjemu ministru pa pravijo, da je sedanja vojna prešla v dolgono obdobje in da je treba na nemški ter na zavezniški strani treba pričakovati novih akcij. Zaradi tega mora biti vsaka država pripravljena stalno. Vsi madžarski listi pozdravljajo toplo jugoslovansko-madžarski sporazum za zavarovanje rečne plovbe na Donavi. Poudarjajo, da Madžarska popolnoma odobrava stališče Jugoslavije in Romunije in se bo sedaj tudi sama pridružila temu sporazumu brez omejitev.

Nove obrambne odredbe na Švedskem

Stockholm, 16. aprila. AA. (DNB.) Švedska vlada je izdala včeraj vrsto novih ukrepov za zagotovitev preskrbe Švedske in okrepitev obrambe in varnosti države. Med drugim je vlada odredila, da se zaplenijo vse zaloge petroleja. Istoslošno so bile izdane odredbe, da se trgovinski promet omeji v veliki meri. Odredba o prepovedanih vodah je bila razširjena na veliko število luk, tako da so

praktično vse zahodne in jugovzhodne švedske luke proglašene za prepovedane ter je plovba v teh lukah vezana na prejšnje dovoljenje. Pripravljenost za obrambo proti zračnim napadom, ki je bila v ponedeljek odrejena za južno in zapadno Švedsko, je bila razširjena včeraj na vse švedske ozemlje.

Poročila o borbi na Norveškem:

Nemški vojski primanjkuje težkega orožja in bencina

London, 16. aprila. AA. Havas: V uradnih londonskih krogih izjavljajo, da je ob včerajšnjem bombardiranju v Stavangerju bilo ubitih okoli 30 ljudi in da so bila ob tej priliki težko poškodovana tri nemška letala vrste Junkers. Dva letali vrste »Messerschmitt 102«, ki sta pripadala letališču v Stavangerju, sta bili zbiti. Poškodovanih je bilo tudi 13 vojaških letal, ki so bila na letališču. Ob priliki napada na neko drugo oporišče, katerega ime se ne

objavlja, so bili zbiti trije nemški bombniki. Včerajšnja bombardiranja so bila mnogo močnejša, kakor bombardiranja v prejšnjem tednu.

Najnovejša švedska poročila pravijo, da imajo Nemci na Norveškem precejšnje krajevne uspehe na jugovzhodnem bojišču, kjer so začeli široko zasnovane manevre, pri čemer se naslanjajo na enem krilu na švedsko mejo. Nemci so na jugovzhodnem bojišču že presekali umik tisočem Norvežanom. Končni cilj tega vojevanja se zdi, da je pritisk proti severu, da bi potisnili Norvežane proti planinskemu predelu. Položaj pri Kongsvingerju smatrajo za kritičen. List »Socialdemokraten« sodi, da razpolagajo Nemci na tem odseku z najmanj 16.000 vojakov ter zaradi tega padec tega mesta smatrajo za neizbežen navzlic junškemu odporu Norvežanov. Toda ti hitri uspehi malo pomenijo. Nemci bodo morali razpolagati, če se bodo hoteli držati, s težkim topništvom in drugim težkim vojnim orožjem, ki se ne da prevažati po zraku. Dokaz, da Nemci že čutijo pomanjkanje, je v tem, da so se včeraj že na švedskem ozemlju morali spustiti še dve letali zaradi pomanjkanja bencina.

Na sestanku med Hitlerjem in Mussolinijem na Brennerju, je bilo nedvomno govora tudi o morebitnem vdoru Nemčije na Balkan in o tem, kaj naj bi tam dobila Italija. Toda Italija se dobro zaveda kaj tvega, če bi se spustila v vojno proti zaveznikom in ve, da je zahodu izpostavljena francoskemu napadu, do katerega bi nedvomno prišlo takoj, ko bi se Italija pridružila Nemčiji. Tako razpravlja današnje francosko časopisje.

Člane angleškega poslanstva v Kopenhagenu so Nemci po zasedbi danske prestolnice naložili na dva tovorna avtomobila ter jih tako peljali po vsem mestu na sedež nemškega poveljstva, kjer so jih začeli preiskavati in zalisevati, poročja posebni dopisnik »Paris-soir«. Francozom pa je bilo to ponižanje prihranjeno.

V Kopenhagen je pred 2 dnevi dopotoval voditelj nemške policije Himmler, ki osebno vodi čiščenje danske prestolnice od nasprotnikov narodnega socializma.

Pariško norveško poslanstvo je izdalo snoči sporočilo, v katerem pravi, da se prostovoljci za Norveško priključujejo v tako velikem številu, da je poslanstvo prisiljeno ustaviti za nekaj časa vpis prostovoljcev

Vesti 16. aprila

V Berlinu odločno zavračajo napovedi o tem, da bi Nemčija pripravljala kakve vojaške korake proti Balkanu. Ta dogovor je prišel z ozirom na vesti, da se nemška vojska zbira vzdolž madžarske meje, od koder bi čez Madžarsko udarila na Romunijo in na Črno morje. Nemčija bi na Balkanu ukrenila kaj samo tedaj, če bi skušali Anglija in Francija balkanske države dobiti na svojo stran.

Nemško vojno poročilo pravi, da so Nemci potopili Angležem v bojih okoli Norveške 4 velike bojne ladje, 8 križark in 11 torpednih rušilcev. Imen ne navajajo. Angleško poročilo pa pravi, da niso Nemci potopili nobene njihove vojne ladje, nobene njihove križarke, pač pa 4 torpedne rušilce...

Norveška zakonita vlada je izdala odredbo, da mora norveško civilno prebivalstvo iti angleškim in francoskim vojakom v vseh rečeh na roko in da mora sprejemati od njih v plačilo angleški in francoski denar.

Predsednik francoske republike Lebrun je poslal norveškemu kralju Haakonu brzojavko, v kateri pravi, da bo Francija nudila Norveški za obrambo proti nemškemu napadu vso podporo.

Sovjetska letala, pripadajoča »armadi kmetov in delavcev za obrambo miru in varstvu malih narodov« so med vojno na Finskem vrgla na 516 finskih mestec in vasi 100.000 bomb. Ubila so z njimi 140 civilistov, ranila pa okoli 10.000 ljudi, povečini žensk in otrok.

Nemške državne železnice so obvestile našo vlado, da je ustavljen ves promet čez Nemčijo na Dansk, Švedsko in Norveško. Iz tega se da sklepati, da se je že pokazala učinkovitost angleških min v Baltičkem morju.

Holandski poslanik v Londonu je včeraj imel dolg posvet z angleškim zunanjim ministrom Halifaxom. Zdi se, da sta se posvetovala o morebitni angleški pomoči, če bi Nemčija napadla Holandijo. Holandska vlada je razglasila vojno stanje v sedmih pokrajinah vzdolž nemške meje.

Ameriška vlada se bavi z mislijo, da bi zasedla danako Grönlandijo, ker je prepričana, da bi se Nemci poskušili vgnezditi tudi tam, zdaj, ko so zasedli Dansko. Z Grönlandije bi lahko z letali napadli angleško Kanado in Združene države same.

Prvi predsednik od Nemcev postavljenega vlade na Norveškem major Quisling je moral odstopiti. Nemci mu zamerijo, da ni znal s kraljem Haakonom doseči sporazuma o tem, da bi se Norveška mirno prepustila nemškemu oboroženemu varstvu. Quisling bo odšel vodil demobilizacijo Norvežanov v tihkih krajih, ki so pod nemško oblastjo. Predsednik nove nemške vlade na Norveškem je profesor Cristian-sen.

V Moravski Ostravi so neznanci poškodovali tabele za razglase nemške narodnosocialistične stranke. Zaradi tega so morali po odloku nemške policije najuglednejši meščani, med njimi dr. Tesar, predsednik okrožnega sodišča, in drugi, tri dni javno stražiti te tabele.

Predsednik slovaške republike dr. Tiso se baje z madžarskimi voditelji pogaja o tem, da bi Madžarska in Slovaška sklenili personalno unijo, to je, da bi dobili skupnega državnega poglavarja. To naj bi se zgodilo zaradi tega, da bi se obe državi lažje ustavljali nemškemu ali pa morebitnemu sovjetskemu pritisku.

Nemška vlada uradno zanika vest ameriške radijske družbe NBC, da se osebe nemškega zastopstva v Haagu že več dni pripravljajo na odhod in da na poslanstvu z vso naglico sežigajo razne važne listine.

V ameriških vladnih krogih izjavljajo, da bo vlada najbrž zasedla vse danske ladje, ki so v ameriških pristaniščih ter s tem pokrila škodo, ki so jo Amerikanci trpeli zaradi zasedbe Danske po Nemcih.

Nemško poročilo o vojskovanju proti civilistom na Norveškem

Berlin, 16. aprila. DNB. V noči dne 15. t. m. je objavila agencija Reuter sporočilo angleškega letalskega ministarstva, ki pravi, da so nemške letalske sile, ki operirajo na Norveškem, imele nalog, napadati z bombami osebno kralja Haakona. Razglas, ki ga je norveški vladar objavil svojemu narodu, pravi med drugim, da je nemška oborožena sila na najbrezobzirnejši in najbolj eurov način napadla civilno prebivalstvo z bombami in strojnicami. Z nemške uradne strani se ob tej priliki objavlja tole: Samo po sebi se razume, da ni govora o tem, da bi nemške letalske sile na Norveškem imele povelje napadati z bombami osebno kralja Haakona ter norveško civilno prebivalstvo. Kar se tiče trditve o napadu na civilno prebivalstvo, sta dve možnosti. Ali so v tem proglasu izrabili ime kralja Haakona, ali pa so svetovalci netočno poročali kralju ter je kralj podpisal razglas. Treba je reči, da norveški admirali in norveški generali severno od Osla nadaljujejo popolnoma nepotrební boj proti Nemcem, ki nima upanja na uspeh. Kralja Haakona vodijo po malih krajih in gozdovih, kjer kralj nima možnosti dobiti neposredna obvestila o dejanskem položaju. V vseh krajih Norveške, v katerih so nemške čete, vlada mir in red. Navzlic temu norveški nasilniki, naklonjeni Angliji, izrabljajo ime svojega vladarja, da bi oklevetali nemško državno obrambno silo, ki se v bojih strog drži odredb mednarodnega prava.

Smrt za Norvežane!

Oslo, 16. aprila. o. Radijska postaja v Oslu, ki je v nemških rokah, vsak dan po večkrat oddaja naslednji razglas:

»S smrtjo bo kaznovan, kdor bo uničeval prometna sredstva. S smrtjo bo kaznovan, kdor bo nemška vojska dobila, da nosi orožje. S smrtjo bo kaznovan, kdor bo skušal s protivladnim govorjenjem škodovati državi. S smrtjo bo kaznovan, kdor bo poslušal mobilizacijsko zapoved norveške vlade.«

Te odredbe so v nasprotju z določili mednarodnega prava, po katerih ne sme biti usmrčen nihče, kdor se je z orožjem postavil v obrambo domovine, ko ga je k temu poklicala zakonita vlada.

Pomirljivo pisanje italijanskega tiska o namenih in načrtih Italije v sedanji vojni

Po madžarski sodbi bi poseg Italije spravil v vojno tudi Združene države

Rim, 16. aprila. m. Italijanski politični krogi, javnost in časopisje z veliko pozornostjo spremljajo dogodke, ki se odvijajo na severu Evrope. Listi objavljajo v glavnem obširna poročila o bojih med nemškimi in norveškimi četami ter o britanskih napadih z bojnimi ladjami in letali. Prav takšno pozornost pa posvečajo dogodkom na zahodnem bojišču. Po italijanski sodbi ni izključeno, da bodo sedaj Nemci začeli z večjo akcijo na zahodu ob Siegfriedovi črti. S tem bi Nemčija rada oslabilala akcijo zaveznikov na severu.

Splošno se opaža, da se je nervoznost, ki se je ob začetku bojev na severu polastila italijanskega časopisja, polagoma polega in se časopisje bavi poslej z vprašanjem italijanskih koristi na Sredozemskem morju. O tem vprašanju je napisal znani tolmač italijanske zunanje politike časnika Virginio Gayda članek, v katerem pravi, da je sedaj nastopil trenutek, da se preuči vprašanje Sredozemskega morja v vsej zgodovinski, sedanji in bodoči sestavi. V odločilnih trenutkih evropske zgodovine je bilo Sredozemsko morje poprišče bojev in sporov. Ti spori so vedno predstavljali naprotja različnih imperialističnih sistemov in dveh različnih omik. Z različnimi rešitvami se je reševalo prvo obdobje evropske zgodovine, ko je že pripravljalo drugo.

Nato govori članek o Francozih in pravi, da stoji Sredozemsko morje Franciji za zvezo z Indijskim oceanom in za prevoz kolonialnih čet na evropsko bojišče. Te koristi Italija priznava, ne more pa dati priročenja na razne oblike poveljevanja in tlačenja na Sredozemskem morju, ker

bi to nasprotovale temeljnim življenjskim potrebam ostalih narodov v Sredozemskem morju.

Glede Podonavja pa je v časopisju in javnosti spet prevladal optimizem. Časopisje poudarja, da nekateri ljudje res poskušajo zamračiti obzorje v Podonavju z vestmi, da se je Weygandova armada začela premikati bolj proti severu. Slične vesti so se širile glede vaj italijanske vojne mornarice. Govorili so, da je vsa italijanska mornarica pod paro. S tem v zvezi je tudi vest o delni mobilizaciji mornarice. Poučeni progi izjavljajo, da je do določenih premikov vojne mornarice res prišlo, toda to spada med redne in normalne vaje italijanske mornarice, ki so bile določene že prej in zato nimajo nobene zveze z dogodki na severu Evrope ali pa s kako italijansko akcijo na Sredozemlju. Ta mesec bo imela italijanska mornarica še več vaj okoli Tarenta, Sicilije, Gaete, Neaplja in Spezzie. Po končanih delnih vajah bo vsa mornarica imela več skupnih vaj, toda te vaje niso nič izrednega, ker so bile določene že mnogo prej.

Budimpešta, 16. aprila. Vse madžarsko časopisje posveča veliko pozornost ostremu tonu, ki ga je italijansko časopisje ubralo v člankih, v katerih obravnava cilje in težnje zaveznikov. Madžarski krogi so popolnoma prepričani, da Italija ne bo poslegla v vojno. Nekateri listi pravijo, da bi vstop Italije v vojno neizogibno povzročil oboroženo poseg ameriških Združenih držav v evropsko vojno in tedaj bi se položaj nedvomno zasukal v korist zaveznikov.

Drugi večer »Gledališča mladih«:

Ivan Cankar: »Lepa Vida«

Pretekli petek je v frančiškanski dvorani uprizorilo »Gledališče mladih« Cankarjevo »Lepo Vido« v režiji Zvonimirja Sintiča. Dvorana je bila za to priliko zasedena izredno lepo, kar je vse-kakor dokaz, da med občinstvom raste zanimanje za delo in prizadevanja te mlade, nadarjene in požrtovalne družine.

Cankar je s svojo »Lepo Vido« ustvaril nesmrtni panegirik tistemu nerazgledljivemu, z ničemer na svetu zadovoljnjemu hrepenjenju po absolutni, čisti lepoti, tisti nemirni želji po sreči, ki ni od tega sveta in o kateri srce z močnim upanjem služi, da bo nemara potešena, ko se bo do sesuli okoli telesne ječe. Z nekakšno tožnostjo se upirajo od tega hrepenjenja obsedene duše trdi, od objestnega življenja prekipevajoči življenjski resničnosti, prozaična se jim zdi in umazana, ni jim mar, če jih široki, robustno in preprosto lahko miselno zdravi svet ima za bolne, za vstran izrinjene, za nenormalne, kaj jim mar, če tudi v resnici so različni od večine. Kdo je porok, si pravijo, da imajo sredi te prečudne upanke sveta, sredi nepreglednega toka, ki v svojih vrtilinoh po-zira stvari in dviga za čas na površino druge, sredi tragične minljivosti, ki bremeni vse, kar je bilo rojeno, resnično prav tisti, ki jih je bila pri-roda v zibelki obdarila s preprostim nagonom, da brez razmišljanja, skoraj slepo, izpolnjujejo na-loge, ki jim jih je bila postavila: da si zgradi dom in s premudrimi napori skrbe do zadnje ure, v bistvu prav za prav samo za to, da si bo njihov zarod mo-gel pomagati naprej vsaj prve čase po njihovem odhodu brez povratka, — samo za to, pa če-prav v poklicnem življenju z vso vero služijo ma-gari nekakšni visokopomembni znanosti. Te od-žoglega, neutešnega hrepenjenja mučene duše ne najdejo sreče v bleščečem dnevu, zakrknjejo se v somračno nostalgijo; kaj naj bi jim to življe-nje, če pa so mu postavljene tako tesne meje, če-mu vse trezni trud in premišljena prizadevanja, ko pa čez vse napore in uspehe tako naglo smrt pregrne svoj temni plašč in človeku, ki se je bil gnil za smotrom z vnebo kakor bi bila pove-čena z nesmrtnim trajanjem, položi svojo ledeno dlan na čelo in pogasi ves žar v srcu? Duše teh ljudi muči želja po večnosti, po sinji krajini z vse-mi njenimi čistimi lepotami, ki jih čas ne more oskruniti in razdejeti. Večnost sama je z željo po sebi kakor z žgočim žarkom zanetila ta srca, nobena reč ne bo do smrti pogasila v njih požara. Popolna mora biti večnost v svoji lepoti, taka se zrcali v najtišjem kotičku kamnice srca, in ranje-ne, krvaveče duše se skozi življenje ženo za njo in k njej, za čisto, nezemsko lepoto, za tisto, ki njih same pusti in navdaja z bolečino, za ka-tero vedo, da zanj ni ne leka ne tolažbe. Z okrut-no jasnostjo tužijo v sebi bolečo pričujočnost te nezemske želje, pa vedo, da na svetu zanj ni izpolnitve. Toda kdo bo srcu prepovedal hrepe-njenje, kdo zadušil glas duše, ki s tiho strastjo hoče dobiti svoje? Srečnejšemu med temi ljudmi, umetniku, je bil dan božanski dar, da jo zna iz-raziti v delih, s katerimi širokemu, vedro in lah-komiselnemu živčnemu svetu vzbuja vsaj približno slutnjo o nedosegljivi lepoti odmaknjenih obrežij, drugi jo ječljajo z zmedenimi mislimi in omahu-jočim čustvom ob pišavi v gostilniških zakotjih, zanemariji, zapušteni, popotniki in romarji, ki so razočarani togotno vrgli vse od sebe in poslej le-še hodijo svojo klavirno, sivo pot smrti naproti, norci in izobčenci, izgubljeni pijanci, čiste duše in odvratni vlačugarji z angelske nežnosti potreb-nim srcem, garjevi otroci tega sveta. Vsi ti, ki življenja ne prežive v sanjah ter se ne pehajo in ubadajo brez razmišljanja in povpraševanja po smislu prav od zibelke do groba, ampak se boleče ostro zavedajo ob neutešni želji po večnosti tra-gične enkratnosti svojega bivanja na tem svetu, zavedajo, čeprav življenje morda togotno in ne-marno prežive v varljivih sanjskih prividih, ki si jih ustvarjajo z mamili in opajanjem. In drugi, doračajoči otroci, zamišljeni občudovalci prirodnih lepote, plezalci, raziskovalci, klatači vseh sort, pustolovci, ki iščejo smrti na razne načine, in tretji, ki se zapro vase, se tiho sklonijo nad delo, ter vse življenje s trpkim, vdano odpo-vedjo poskušajo prisliti k molku neizpolnjeno hrepenjenje ter postanejo veliki, ker ostanejo moč-ni kljub temu, da ne morejo do groba preglušiti strastnega glasu neizpolnjene želje, veliki, ker se brez godrnjanja in upiranja vdajo v trpljenje in neizbežnost, in v samoti svoje revne razumeje vse trpeče okrog sebe ter jim neprestano hite na pomoč z vdano, nesebično ljubeznijo. Njih uteha postane za bridkoto življenja misel na dobro sestro Smrt in na svetlo, popolno srečo onkraj groba.

Neutešnemu hrepenjenju, ki z grenko bolečino polni srca, je Cankar v »Lepi Vidi« zapel nesmrtno posom, zapest z vseobvladujočo močjo od kraja odkritosrčnega srca. Gane nas in rani s prosto-dostnostjo izpovedi, s tragiko resničnosti in z otož-nostjo svetlobe, ki sije v najtemnejše kote člo-veške duše ter iz mračnega mlamola odloča obrise vprašani, ki so že toliko plemenitih duhov nagni-li k svetloznanju.

Uprizoritve tega Cankarjevega dela si je »Gledališče mladih« izbralo za svojo drugo na-

logo, ki jo je rešilo brez dvoma na neprimerno pozitivnejši, čvrstejši in prepričljivejši način kakor je rešilo Bühnerjevega »Vojčkat«, Cankarje-vega vzvišeno poetičnega, simboličnega dela, re-žiser Sintič popolnoma pravilno ni pojmoval kot dramo, ampak ga je upodobil kot igro v slogu misterijev. Z efektnim, dobro naštudiranim zborom (ki ga je pripravil Jože Borko) in s tenko-čutno glasbeno spremljavo (oboju tokrat ni izsto-palo, ampak učinkovalo kot dobrodošel element za čim skladnejšo in čvrstejšo podobo dela) ter z dobro domisljo, da je »Lepo Vido« samo le po-sredno pritegnil v odsko akcije (slišati je bilo le njen glas izza odra, ona sama pa se je prika-zala le v sanjski sceni poveličanja) je dosegel mo-čne impresije, ki so kulminirale zlasti v zanimivo in pripravno rešenem sanjskem prizoru. Srečna je bila tudi misel, da je ves čas potekala v enot-nem, rahlo patetičnem in plemenito otožnem go-vornem tonu. Pri tej uprizoritvi se je Sintič izognil nekaterim pretiranim zunanjim rekvizitom, ne da bi pri tem škodoval posebnosti, ki je značilna za hrepenje in prizadevanja skupine; delo mu je iz-zvenelo ob ekspresionističnem nadihu dovolj pol-no in harmonično. Igralci, zlasti Blaž Raztresen, Kačičeva in Battelino, so svoje naloge opravili prav zadovoljivo in obetajo, da bodo s svojimi ne-dvomnimi talenti postali že v kratkem pravi kva-litetne igralске moči.

Včeraj smo počastili naše matere

Prisrčna materska akademija v ljubljanski operi

Ljubljana, 16. aprila.

Kakor sonce, ko doseže obdorsko nebo, naj-bolj zažari in ogreva, tako nas ogreje vsako leto prireditelj, ki jo priredimo na čast našim ma-teram. Iz nje nam zažari tista topla in nesebična materska ljubezen, ob kateri raste in se greje doračajoči rod in v kateri najde uteho doračajo-či rod, ko ga je lažni bleščki pustil samega, kakor čer v razburkanem morju. V času, ko treska je-klo ob jeklo, ko blodna pota srca in razuma vo-dijo v krivice in nasilja, ko zbegana človeška du-ša tava v temi in išče jasnine, je ostala materska ljubezen prvobitna kot je bila, čista in neskaljena in je ne more nič odvrtiti od njene vzvišenosti. In v tej ljubezni, v kateri se človeški rod vzgaja k dobroti in lepoti, se združujejo vse matere in njih srca se krejijo v bolečinah, ko vidijo, kako gine evetje, ki ga je njih skrbna roka ljubeče go-jila. Ko se bo človeški rod zopet obrnil k tisti ljubezni, ki ga je učila resnice in pravice ter spo-štovanja do vseh in vsega, tedaj se bodo zbeg-a-nemu duhu povrnilo jasnine, po katerih hrepeni, pa jih ne more najti.

Včerajšnja materska proslava Krščanskega ženskega društva je privabila v opero naše ma-tere s svojimi malčki, ki so z zanimanjem sledili voščilom in prizorom, namenjenim njihovim ma-micam.

Proslave so se udeležili ban dr. Marko Na-tlačen z gospo, škof dr. Gregorij Rožman, ljub-ljanski župan dr. Jure Adlešič z gospo, predsednik Prosvetne zveze univ. prof. dr. Lukman in drugi.

Najprej smo slišali »Razgovor o mamič«, ki ga je priredila Anica Černejeva. Prav ljubeč je bil ta prizor in je nosil poudarek v socialni plati in sicer v tem, da se mladi duhovito sučejo okrog vprašanja »boljšec« in »slabšec« mamič, dokler jih mrtva mamič vse skupaj ne združi. Kajti otro-ška duša je občutljiva, da ni važno, kaj in kakšna je mamič, ampak samo, da jo imaš in da se živi ter se greje v svojo ljubeznijo. Nato je gđ. Po-lajnarjeva občutno odpevala Pavšičevo »Kaj bo zim-ski sen prinesel« in Regerjevo »Uspavanko«. Po-sebno lepo in občutno je zapela prvo. Zatem je govoril škofski ravnatelj g. Jagodič o matri-ni ljubezni, koliko prenese in žrtvuje ter se ne-sprahuje za ceno. Mati je prva knjiga, ki človeka vzgaja nazvnoter. Velika je materina naloga in odgovornost. Mati je tista, h kateri se človek za-teka, dokler jo ima. Zlasti pretresljivo je bil zadnji del govora, ko se je z veliko in globoko otroško ljubeznijo spomnil mrtvih mater.

Poseben poudarek in globok dojem pa sta za-pustili dve Kunčičevi uprizoritvi »Ali je kaj trden most« in posebno druga »Triglavska rož«. V prvi Kunčič in enostaven, preprost in otroški duši dovtolen način pokaže boj med zlim in do-brim. Za to uporabi najbolj enostavna sredstva, ki so vsakemu otroku najbližja: parkeljne in an-gele ter Pehtra, zlo žensko, ki pobira poredne otroke, ki ne ubogajo staršev. Dela kar slehta in tako otroku nazorno pokaže vrednost njegovih de-janj. Prizor deluje učinkovito in povezano ter za-dene v živo. Vmes upleta prizore, ki vso stvar poživijo in ji dajo pečat prijetnosti in razgibanosti. V »Triglavski roži«, pravljici igri s petjem za odrasle in mladino, nas Kunčič popelje v ba-jeslovno svet dobrih in zlih duhov. Za osrednje dejanje vzame zgodbo o bolni materi in otroku, ki bi ji rad pomagal, ter gre iskati zaklad, pa ga ujame gozdni mož. Zraven pa naniza toliko de-janj, da osrednja zgodba nekoliko izgubi na svoji

je hilo. Zvečer sta prišla do smrti utru-jena gonjaka, ki sta bila pustila prljavo tri ure daleč proč od Savnika. V petek popoldne so nato z nosili fantje prljavo prav do Savnika.

Proti večeru je posijalo sonce, ki je napovedalo za prihodnji dan lepo vreme. Pred zjasnitvijo je gmelno. Zvečer so zve-deli, da je belgrajska emuska in fotograf-čka odprava že prišla v Zablje. Belgraj-čani so prišli čez Rudo in Plevlje, mnogo ugodnejše, akademiki pa niso imeli pravih informacij za to smer, saj jim niti sara-jeveki »Putnik«, ko so ga vprašali za vre-menske razmere in za prevozne možnosti tam v onih krajih, ni vedel ničesar pove-dati, še več, na vprašanje jim ni niti od-govoril.

Dne 16. marca so ob devetih zjutraj po dobrem prigrizku odrinili iz Savnika s štirimi nosači. Konji niso mogli nikamor naprej. Hud jug je debel eneg tako omeh-čal, da se je udiral čez vse meje. Vsa-komu nosaču so dali 50 dinarjev ali »pet kovačev za ves dan. Do Zabljaka je oddal-je 38 km, od Nikšića do Savnika pa 47 kilometrov. Na svoji poti so akademiki-gorniki minili vsa Previs in rinič čez pla-moto Ivico, kjer je vlek el neznanako mo-čan veter, tako da so z nosači vred vča-sih konj sproti lovili sapo. Nosači so bili kljub debelemu enegu vsi v opankah, ker v teh krajih prebivalstvo dozdaj še ne-pozna drugega, praktičnega obuvala. Po dolgem, mučnem ubadanju in pehanju so končno ob šestih zvečer prispeli do kra-

Ljubljana od včeraj do danes

Začuda lepi letošnji april je prijatelje spre-hajanja in občudovanja spomladanske prirode iz-redno razveselil, saj takega meseca aprila kronika že lep čas ne pomni. S tem aprilom, ki je tako čeden in prijeten in ki kar ne more postati de-ževen, so pa manj zadovoljni naši kmetje in vr-tnarji. Zdaj bi moralo biti nekaj dežja na vsak način, če ne, ne bo moglo ozeleneti Trava, ki se ob dežju skoraj vidno pognane, zdaj prav za prav ne more nikamor, mahinja je in revna. Če bo tako suho še kaj dolgo, potem bo zguba, tako pravijo.

Včeraj se je — kakor vsak dan — popoldne in proti večeru spet nekaj oblačilo. Kazalo je, da se bo ponoči vreme temeljito sprevrglo. Pa se ni. Popoldne je vlek močan veter, tako da zunanji ni bilo nič kaj prijetno — močan veter, zahodnik, ki prinaša dež. Ko se je stemnilo, pa je najbrž zgoraj na višavah pritisnil drug veter, ki je obla-ke naglo razpršil in ponoči je bilo nebo popolnoma jasno, redke zvezde so gorele in mesec je lepo sijal. Postalo pa je hkrati tudi kar občutljivo hladno, tako da je bilo za današnji dan pričako-vati še lepega vremena, kar se je tudi zgodilo.

Davi je spet posijalo sonce, ki zdaj vzhaja vsak dan bolj zgodaj. Lepo jutro se je napravilo. Na vzhodu pa se je nebo začelo kaj kmalu mreniti, nekam nemirno je postalo, močan veter je raz-sajal gori. Vse kaže, da se bo zahodnik, ki je bil pri moči že včeraj, kaj kmalu uveljavil. Če pa ne zahodnik, potem pa jug. Oba v naše kraje navadno

prinaša dež, ki si ga zdaj kmetje že kar pošteno žele. Pa tudi vrtarji tam po našem Trnovem in Krakovem niso bogve kako zadovoljni s tem, da morajo vsako jutro in vsak večer pohajati med gredami s škropilnicami.

Kradejo kakor srake - pa ne samo zlata, zdaj še skoraj rajši železo

Ob poti na Grad so bile za okras postav-ljene štiri granate. Dolgo časa so jih tudi vsi uzmovici pustili lepo pri miru, dokler se nista dobila neki Jože in France z Dolenjskega, ki sta dobila tako hude skomine po njih, da se nista mogla več upirati skušnjavi. Prehuda je bila. Priplazila sta se — najbrž v temni noči — ter jih odnesla. Seveda ne gre, da bi kdo kar tako mimogrede »suval«, kar bi našel kje ob poti, pa čeprav bi to bilo namenjeno tudi njemu kot članu »javnosti«. Policija je vso to stvar seveda vzela v roke, začela je pridno po-izvedovati ter je nazadnje ugotovila, da sta eno od ukradenih granat prodala Jože in pa France v neki ljubljanski trgovini. Dobila sta zanj pet kovačev in dva dinarja. Brž so ju pograbil ter ju izročili ljubljanskemu sodišču.

Zdaj je »konjunktura« za »železne specia-liste«, ki so se z izredno »marljivostjo« spravi-li na delo. Dan za dnem je policija prijav-ljena kakšna tatvina železnine. Tako je bila te dni ukradena posestniku Jožetu Babniku izpod kozoleca na Vodnikovi cesti sto kil težka brana, ki je imela namesto špičastih zob nože ter je bila vredna tisočaka. Zdaj so se menda na »posel z železnino« spravili celo že ljudsko-šolski otroci, ki baje postajajo odraslim že kar odlični »pomocniki!« Te reči pa prav zares niso niti najmanj razveseljive!

Seveda se tatovi ne omejujejo samo na železno, ampak kradejo tudi drugo robo. Tako je bil te dni v nekem prenočišču v Kolodvorski ulici ukraden Francu Vindišu zimski plašč, v katerem je imel Vindiš denarnico, pa ne prazno, ampak 250 din v njej.

ZA BRATE IN SESTRE V KOČEVJU!

Zdrava narodna zavest naj se kaže v dejanju in ne samo v besedi. Zato bo vsak zaveden Slovenec in Jugoslovčan na vnebohod, dne 2. maja 1940, žrtvoval, kolikor zmora, za ko-čevske Slovence!

Ta dan bo nabiralni dan za kočevske rojake po vsej Sloveniji!

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 16. aprila. m. Zvečer se bo odpeljal v Budimpešto pravosodni minister dr. Lazar Marković in bo v društvu madžarskih pravnikov pre-daval o vprašanju »Mednarodno pravo in politika«.

Belgrad, 16. aprila. m. Danes dopoldne se je pripeljal iz Zagreba v Belgrad podpredsednik vlade dr. Vlado Muček. Danes dopoldne je spregel več politikov.

Belgrad, 16. aprila. m. V zvezi s določitvijo najvišje cene za modro galico, je bila včeraj v Glavni zadrugi zvezi konferenca, na kateri so ugotovili, da je cena modre galice, ki jo je urad za nadzorstvo nad cenami določil za izdelek to-varne »Zorka«, pretirana, ker ima ta tovarna po-godbo z državo za dobavo modre galice in se cene določajo po cenah bakra na londonski borzi. Zato bodo zastopniki vseh zadrugnih organizacij odšli k pristojnemu ministru in bodo zahtevali, da se cene modre galice ne zvišajo in da se vzame za osnovno merilo pri pogodbi s tovarno »Zorko« prejšnja cena, ki bo mnogo ugodnejša za kmeto-valca.

Belgrad, 16. aprila. m. Prometni minister Ni-kola Bešlić je včeraj zvečer odpoval na inšpek-cijsko potovanje v Kraljevo, kjer si bo ogledal velike železniške delavnice.

Strahovit pretep med pijanimi fanti

Eden v grob, drugi napol mrtev v bolnišnico, pet pa v zapor!

Sv. Lenart pri Veliki Nedelji, 15. aprila.

Ni še dolgo tega, ko je »Slovenski dom« po-ročal o velikem uboju, ki se je dogodil v Saveti v župniji Sv. Tomaž pri Ormožu, kjer so na zve-rinski način ubili mladega fanta. In že je pre-teklo nedeljo kronika spet zapisala uboj, ki pre-sega dosedaj vse uboje.

Preteklo nedeljo zvečer je večja družba po-pivala v vinotoku Matjažica Vina, posestnika v Mali vasi. Ko jim je alkohol zlezel v glavo, se je, kakor navadno pričel prepit. Prepil se je spre-menil v pretep, vendar so se zopet pomirili, ko so dva izmed pretepačev ukrotili. Čez čas se je pretep znova začel, sedaj pa bolj za res. Na bo-

jišču je mrtev obležal 37 letni oženjeni Franc Kamenščak, ki ima doma 6 otrok. 39 letni Franc Vrtnjak, ki je tudi oženjen ter ima 7 otrok, pa je smrtno ranjen. Obveščeni so bili takoj orožniki pri Sv. Tomažu, ki so krivce takoj polovili. Ti so: trije bratje Erhatič, in sicer Ferdo, Jožef in pa Franček, v starosti 18 do 25 let, dalje 17 letni Eizrl Martin in slednji, glavar teh ubijalcev, 20 letni Tomaž Plohl. Vsi so bili odpeljani v zapor.

Vsi so iz iste vasi in fare Sv. Tomaž pri Ormožu. Tembolj je žalostno, ker so se sosedje med seboj poklali. Morali bi dobiti strožje kazni, ker drugače ubojev ne bo konca ne kraja.

Lepi uspehi Akademske skupine SPD v zasneženih gorah Durmitorja

Pred štirinajstimi dnevi se je vrnila v Ljubljano petelanska alpinistična odprava, ki je dosegla v zimskih gorah Durmitorja zelo lepe uspehe, ki še poleti veljajo za zelo težavne. V potu in delu te odprave smo edaj izvedeli naslednje podrobnosti, ki bodo prav gotovo zanimale tudi širše občinstvo, saj govorijo o uspehih in raz-me-rerh v pogorju, ki ga pozimi alpinistično še ni obiskal nihče. Odpravo so sestavljali akademiki-gorniki Dolar Dare, Dvojak To-maz, Filipič Bojmir, Malovrh Cene in Pa-ršič Cene.

Pozimi je že potovanje v teh krajih težavno.

Odprava je odšla iz Ljubljane, dne 10. srca ob osmih. Razen približno 100 kg. nane so člani imeli s seboj še osebno opremo, kakor smuč, cepice, dereze, vr-vi, Prusikove vrvice, klane, karabinerje itd. Kuhalnikov seveda pri taki odpravi ne sme manjkati. Akademiki so poskušali z mešanico petroleja in bencina (pol na pol), in se jim je prav dobro obneslo, tako da to reč lahko priporočijo vsakomur.

Do Slavonskega Broda so potovali z brzcom ter prišli v Sarajevo v ponedeljek zjutraj. S pospešenim vlakom so ob pol osmih zvečer nato odrinili proti Humu. Iz Huma dalje so se nato peljali z navadnim vlakom v Nikšić, kamor so prispeli v to-

rek dopoldne. V Sarajevu so imeli že prej zveze, pa so si tam dobili gonjake in to-vorne konje za prenos prtljage — kar jim je naročila »Nabavljaka zadruga drž. činovnika«. Na vzdržuje zvezo med Nikš-i-čem, Savnikom in Zabljakom in sicer po-zimi s konji, poleti pa z avtomobili pre-važa specerijsko in ostalo blago za svoje podružnice. Konj in gonjač staneta (konj nosi do 80 kg) po 60 dinarjev na dan. No-sač nosi 25 kg za 50 din dnevno.

Nad Bukovikom so akademiki pre-bili noč v šotoru v snegu. V sredo opol-dne so se ustavili v »hanu« v Gvozdu, kjer so se srečali s tremi gonjači, ki so šli s konji iz Savnika v Nikšić po njihovo prtljago. Sneg je bil izredno elab, močno se je udiral. Čez planoto Krnovo, kjer so krasni emušarski tereni, so šli z enim sa-mim konjem, ki je nosil njihovo osebno in plezalno opremo ter nekaj živeža za spro-ti. Pot je bila tako težavna, da se jim je konj nad Savnikom postavil s tovorom vred na glavo v sneg. Ves čas je deževalo, smučci so se udirale in le nerado dresle.

Prespali so v čisti gostilni v Savniku. Deževni četrtak so prebili nekateri člani s tem, da smo smučali po bližnjih brež-nah v ogromno navdušenje in občudova-nje Savničanov, ki so prvič videli smuča-nje. Čudili so se, kako »da se Slovenci« mogu zaustaviti gde god hoče«. Ves dan

je bilo. Zvečer sta prišla do smrti utru-jena gonjaka, ki sta bila pustila prljavo tri ure daleč proč od Savnika. V petek popoldne so nato z nosili fantje prljavo prav do Savnika.

Proti večeru je posijalo sonce, ki je napovedalo za prihodnji dan lepo vreme. Pred zjasnitvijo je gmelno. Zvečer so zve-deli, da je belgrajska emuska in fotograf-čka odprava že prišla v Zablje. Belgraj-čani so prišli čez Rudo in Plevlje, mnogo ugodnejše, akademiki pa niso imeli pravih informacij za to smer, saj jim niti sara-jeveki »Putnik«, ko so ga vprašali za vre-menske razmere in za prevozne možnosti tam v onih krajih, ni vedel ničesar pove-dati, še več, na vprašanje jim ni niti od-govoril.

Dne 16. marca so ob devetih zjutraj po dobrem prigrizku odrinili iz Savnika s štirimi nosači. Konji niso mogli nikamor naprej. Hud jug je debel eneg tako omeh-čal, da se je udiral čez vse meje. Vsa-komu nosaču so dali 50 dinarjev ali »pet kovačev za ves dan. Do Zabljaka je oddal-je 38 km, od Nikšića do Savnika pa 47 kilometrov. Na svoji poti so akademiki-gorniki minili vsa Previs in rinič čez pla-moto Ivico, kjer je vlek el neznanako mo-čan veter, tako da so z nosači vred vča-sih konj sproti lovili sapo. Nosači so bili kljub debelemu enegu vsi v opankah, ker v teh krajih prebivalstvo dozdaj še ne-pozna drugega, praktičnega obuvala. Po dolgem, mučnem ubadanju in pehanju so končno ob šestih zvečer prispeli do kra-

za bodočnost poskrbel, da se podobne reči ne bodo več dogajale. Se vedno pri nas v nekeli krogih prevladuje ne ravno močno lepo nazirajne, da je glavno »kšefat«, vse drugo pa je costranska stvar, ki se jo na ta ali oni način že da preboleti in ki prav za prav niti ne sme »nikomur delati prevelikega glavobola. Dokler pa bo pri nas seveda vladalo takšno naziranje, bo mareskajna stvar še dolgo dresla po kri-ven tiru. Čas pa je bil, vsaj v teh, tako resnih razmerah, in ob dugodkih v širšem svetu, ki dajo človeku misliti na mareskaj, da bi se te reči vendar že spremenile. Ze-leli bi si, da te besede ne padejo na živo skalo, ampak, da dosežejo svoj namen. Za reči take sorte konec krajev pri nas ven-dar neko do ugovarja, ali morda ne?

Začelo se je delo na terenu

Naslednji dan, bilo je 17. marca, vrtime je bilo vedro, pa precej mrzlo, so Belgraj-čani, ki so se kakor naši, že zgodaj spravi-li spat, vstali že ob treh zjutraj. Nedol-go potem so odrinili iz hotela. Slišati je bilo njihovo škrtkanje in vse te »opreme« glasove, ki done ob zgodnji uri, ko ljudje hlastno dogotavljajo še zadnje oprav-ke, preden krenejo na pot. Naši, ki so bili utrujeni, so epali nekoliko dalj, saj so se morali, če so hoteli kaj poštenega opravi-ti, tudi pošteno in temeljito odpočiti. Vsi so imeli še dolgo pot zadnjih dni v no-gah. Prav pošteno se jim je zato prileglo dobro ležanje.

(Nadaljevanje.)

Smrtne sence na filmskem platnu

Hollywood ima lepo število poklicnih akrobatov, ki morajo biti vsak hip pripravljeni tvegati vrat za nagrado, ki jim je priznana za njihovo nevarno delo. Spuščati se z letalom strnoglavo na tla, zaletavati se z avtomobilom v dreveči vlak, jahati preko zevajočih prepadov, vse to je njihova vsakdanja naloga. V Evropi je število takih vratoromnih junakov znatno manjše, vendarle imajo na primer na Angleskem več filmskih akrobatov, ki v svoji držnosti in uspehih ne zaostajajo za svojimi ameriški tovariši. Prvak med njimi je baje neki Sam Lee, ki ga marsikateri obiskovalec kina nedvomno na videz pozna, ne da bi vedel za njegovo pravo ime. Kakor časniki, morajo tudi filmski umetniki take vrste obilnostno zabavati brezimno.

Samova pisana preteklost

Sam Lee je bil rojen pred šest in tridesetimi leti v Londonu. Oba njegova roditelja sta bila cirkuška igralca in Sam je po njima podedoval veselje do akrobatstva. Ko devetleten deček se je v nekem belgijskem cirkušu že vežbal v padanju iz letala. Nato je prišel na Anglesko, kjer je igral pri nekem kinu. Pozneje se je spet pridružil skupini belgijskih cirkuških akrobatov »Karlova«. Po odsluženju vojaški službi je postal učitelj telovadbe. Nazadnje se je dokončno posvetil filmski karijeri in sicer, kakor sam pravi, »deloma zaradi zasluga, deloma pa iz veselja, da zna nekaj napraviti, česar drugi ne zmorejo. Zmerom je imel tolažilno zavest, da se mu ne bo nič zgodilo, in to mu je dajalo pogum pri njegovih podvigih.

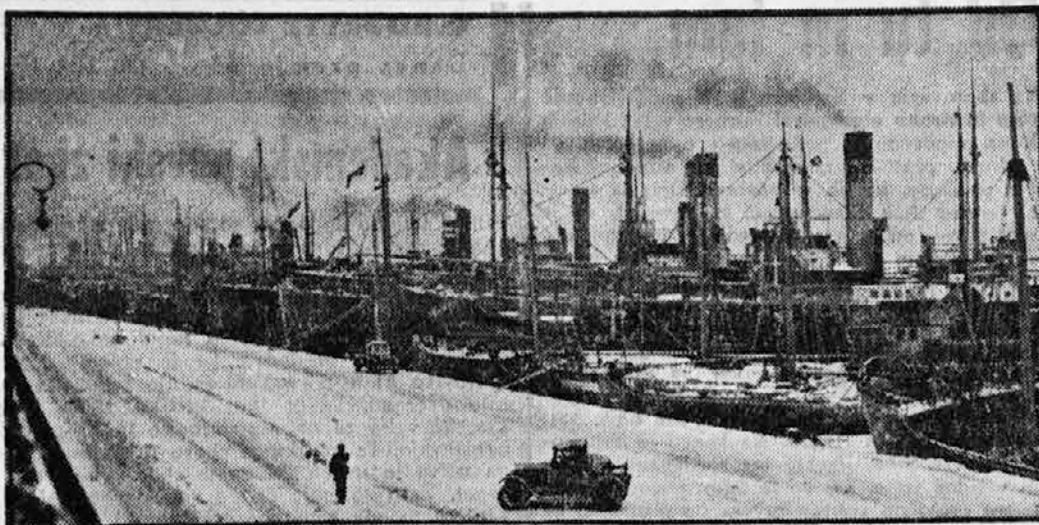
Za en funt preplezal drveči vlak

Ob neki priložnosti vožnji iz Londona v Laindon v Essexu je sprejel stavo, da bo za en funt splezal skozi okno kupeja, se povzpela na vrh voza ter preplezal ves dolgi vlak. Vse se mu je dobro obneslo. Ko pa je bil vlak že blizu namembne postaje, ga je zapazil na strehi neki signalist, ki je na mah telefoniral v postajo pisarno, da je na strehi londonskega vlaka neki norec. Ko je tvegajlivi Sam stopil v Laindonu na peron, sta ga že čakala dva uniformirana redarja in nesrečni glumec je moral razen dobljene stave plačati še en funt globo iz svojega. Po tem denarnem neuspehu je Sam sklenil, da ne bo več tvegati po nepotrebnem, marveč samo tedaj, kadar bo neizogibno nujno in mu bo nagrada za golovljenja. Kakor sam trdi, je igral že vse sloveče osebnosti v najbolj znanih filmih, med drugimi tudi zvezdnico Cecily Courtneidge. Njemo mesto je zavzel v trenutku, ko sede na konja in jo ta vrže vzrak s sebe. Sam je prav tako dober glumec kakor akrobat. Ker združuje v svojih

vlogah obe spretnosti, ima temu ustrezajoč tudi izborna plača. Za približno dvesto nevarnih vlog, ki jih mora igrati vsako leto, zasluži 500 funtov, to je precej nad sto tisoč dinarjev na leto.

V enajstih letih samo šest tednov v bolnišnici

Sam Lee se je v toku svojega enajstletnega akrobatstva samo parkrat nepomembno telesno poškodoval. O tem pričajo tri brazgotine na njegovi glavi, popravljena desna noga in pretegnjena leva roka. Vse to pa ga ne ovira pri opravljanju njegove službe. Vse poškodbe so mu vzele samo šest tednov časa za zdravljenje v bolnišnici. Sam pravi, da se mu njegovo vratoromno početje zdi strašnejše na platnu, kakor pa v trenutku, ko ga dejansko opravi. Tako mu na primer skok z Eiffelovega stolpa na oder, ki je bil napravljen 14 čevljev pod njim ni povzročil nikakršnega strahu. Ko pa je samega sebe gledal na platnu, je pri tem občutil nenavaden strah in nemir. (g)

Usoda nevtalcev: tako sliko so mudila danska pristanišča, tik pred zasedbo. Na stotine ladij, ki morajo brez dela počivati doma, ker je hotela Danska ostati — nevtralna.

Rabelj, ki je odsekal štiristo glav

V začetku februarja lanskega leta se je v pariški podzemski železnici nenadno zgrudil, zadet od kapi, starejši gospod in umrl, še preden so ga prinesli v bolnišnico. Mož je bil odlični znanosti, krasnih ostrih potez in koničaste brade. Po njegovem prijaznem očetovskem izrazu bi ga bil vsakdo imel za zdravnika, advokata ali celo za narodnega poslanca. V resnici pa ni bil nihče drugi kot znani francoski državni rabelj Anatol Deibler. Tiha, kakor je bilo njegovo življenje, je bila tudi smrt človeka, ki je nepretrgoma

40 let opravljal službo republikanskega opravnika za »Hautes Oeuvres«

Njegov zadnji »klijent« je bil Arabec Sada Abd-el-Kader, ki je bil obglavljen lani 24. januarja v Lyonu. V času smrtnega napada je bil Deibler ravno na poti k svojim pomočnikom, ki so ga željno pričakovali na železniški postaji v Montparnasu. Naslednji dan bi bil moral izvršiti smrtno obsodbo na nekem morilecu Pilergeu v Deiblerjevem rojstnem kraju. Giljotina, ki jo po domače imenujejo »vdova«, je bila že skrbno pripravljena. Deibler je namreč gledal na to, da je to mrko orožje delovalo brezhibno, s čimer je bila obsojencu pot na drugi svet izdatno olajšana.

Deibler ima za seboj stodvajsetletno tradicijo

Po pokolenju Bavarec je bil Anatol Deibler sin, vnuk in pravnik francoskih državnih rabeljnov, kajti ta poklic je opravljal njegova rodbina nad sto in dvesto let. Vse od svoje zgodnje mladosti so mu razburjale domišljijo krvave povesti njegovega očeta rabeljna, vendar pa mu taka karijera ni ugajala in deček je sklenil, da se ne bo vrgele po očetovem zgledu. Ampak, gorje ti, če si rabeljnov sin! Sošolci so se ga z nekakšnim praznovnim strahom izogibali in celo strogi gospodarji pri rekrutiranju so »pozabili« nani, ko je dopolnil dvesto leto in bi bil moral iti k naboru. To ga je strašno bolelo, kajti bil je vrh, zaveden francoski državljani. Užaljen se je sam prijavil, toda tam so mu pojasnili, da je kot sin rabeljna po stari navadi oproščen od vojaške službe. Hoteč se, če le more, izogniti tradicionalnega poklica, ki ni imel veselja zanj, je fant vstopil kot pomočnik v neko trgovino. Nastal je oster spor z očetom in sinom, v katerem pa je nazadnje zmagal oče in tradicije. Anatol je odnehal in se ko pomočnik pridružil svojemu očetu. Prva glava, ki je padla pod njegovim nadzorstvom, je bila glava očetomorilca Lanza. Od tega časa dalje je padlo zločinskih glav pred očmi suhega molčljivega moža, čigar brada je postala prav tako legendarna kakor njegovo ime. Njegovo rekordno leto je bilo 1921, ko je padlo pod giljotino tri in dvesto glav. Bil je mojster pri svojem poslu in v pol minuti je »vdova« brezhibno opravila svojo nalogo.

Za vsako glavo 2500 frankov nagrade

V svojem zasebnem življenju je bil Anatol Deibler miren mešan, ki je s svojo ženo, hčerko

in štirimi sinovi, pomočniki, udobno živel v svoji vili v pariški okolici. Njegova letna plača je bila sicer skromna, poldrug tisoč frankov mesečno, toda vsaka smrtna eksekucija mu je vrgla 2500 frankov nagrade, tako da je samo pri njih zaslužil lep milijonec frankov. Da bo tradicionalno rabeljsko čast uživala njegova rodbina še nadalje, je Deibler v oporoki imenoval za svojega naslednika pri giljotini nečaka Andreja Obrechta, ki je bil več let njegov prvi pomočnik pri obglavljanju. (g)

Dudley Pound - poveljnik britanske mornarice

Ob velikih bojih med nemškimi in zavezniškimi brodovjem, ki se bijejo na obalah Norveške, naj z nekaterimi potezami orisemo šefa operativnega oddelka zavezniškega brodovja, sira Dudleya Pounda.

Lord sir Pound je najvišji poveljnik mornarice v operativnem pogledu, dočim je za oskrbovanje in organizacijo odgovoren, pri Nemcih tako »priljubljen«, prvi lord admiraltete Churchill, ki je tako rekoč najvišji predstavnik mornarice za kraljem. Iz Churchillovih uradnih prostorov potekajo tudi vse najvažnejše odločitve, ki zadevajo mornarico. Churchill in Pound v vseh vprašanih poploma soglašata, saj bi sprito Poundovega značaja drugače ne moglo biti, ker se le-ta ne bi dal kar na lepem odriniti s svojega položaja.

Admiral Pound spada v šolo onih angleških pomorskih častnikov, ki so postavili težišče vse pomorske vojne na gospodarsko stran — na blokado, in ki se izogibajo kakršnega koli tveganja. Pound se drži gesla ameriškega admirala Mahana, ki se glasi »Fleet in Being«. Po tem geslu naj brodovje budno pazi na vsak korak sovražnika, ne da bi pri tem izpostavljalo v nevarnost svojih težkih in dragocenih ter za skrajno silo pripravljenih ladij. Te politike se Anglija oklepa že od Trafalgarja sem in zaradi nje je Anglija postala in ostala gospodarica svetovnih morij.

Admiral Pound je danes star 62 let in je vstopil v mornarico, ko mu je bilo 14 let. V bitki pri Skagerraku v zadnji svetovni vojni je poveljeval kot kapitan linijski ladiji »Colossus« in je bil leta 1917 imenovan za šefa operativnega oddelka admiraltete. Medtem ko je opravljal še razne druge dolžnosti na admiralskih in drugih frontnih položajih v Angliji in v čezmorskih pokrajinah, je bil imenovan leta 1935 za poveljnika sredozemskega brodovja. Znano je, da je za časa abesinske vojne in španske državljanske vojne zavzemal lord Pound precej neprijazno stališče proti Italiji in Nemčiji. V maju je bil imenovan za prvega pomorskega lorda. Prav tako je zanimivo, da se je stari admiral po svetovni vojni zelo zavzemal za povečanje vojnega brodovja, in

da je v Ženevi pri razorožitveni konferenci zavzemal enako stališče. Sir Pound uživa med angleškimi mornarji veliko spoštovanje in priljubljenost. Znan je njegova odločnost. Ne pozna razlike med častniškim zborom in moštvom. V angleškem časopisu je bil že večkrat primerjan s kapitanom Blighom iz zgodovinskega filma »Upor na ladji Bounty«.

Domačemu brodovju poveljuje admiral Forbes, dočim poveljuje sredozemski angleški vojni mornarici admiral Cunningham. Oba sta preizkušena pomorska častnika, ki ju čaka v sedanji vojni še nemala preizkušnja in ki bosta morala rešiti še marsikako težko vojno nalogo.

Drobne

Modre sobe za otroke. V zadnjih letih so začeli zdravniki drugače misliti o barvah v bolniških sobah. Kirurgi dajejo že nekaj časa modro barvanim operacijskim sobam prednost, celo bolniškega perila nimajo več povsod belega, temveč ga barvajo modro. Sedaj pripravljajo tudi za dojenčke in majhne otroke modre sobe namesto belih. Svetlobni dražljaji so v takšnih sobah manjši nego v belih, zato so tudi otroci mirnejši in lažje zaspijo.

Drevesa v Parizu in Berlinu. V Parizu so našli na mestnem ozemlju 86.217 javnih dreves, v Berlinu pa nad 600.000 javnih in zasebnih dreves. Med slednjimi prevladuje slovanska lipa.

V dimnik je padel. Ko so v Londonu popravljali neko streho na hiši, je eden delavcev padel v dimnik. Obital je tako nesrečno nekje med zidovjem, da so morali podreti precejšen kos stene, če so ga hoteli rešiti. Nesrečni delavec je moral tičati v tej črni luknji celih 14 ur, preden je spet zagledal beli dan. Ko so ga osvobodili neljubega objema, je bil še vedno toliko prestrašen, da so mislili, da jim bo umrl.

Program radio Ljubljana

Torek, 16. aprila: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 11 Šolska ura: Po naših otokih na Jadranu (V. Pirnat) — 12 Solistične točke (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Opoidanski koncert Radij. orkestra — 14 Poročila — 18 Radijski šramel — 18.40 Vera in filozofija (Fr. Terseglav) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Anecdote o Francetu Peršernu kot človeku (Rud. Dostal, Lj.) — 19.40 Objave — 19.50 Gospodarska poročila in nasveti (Drag. Potončnik) — 20 Ljubljanski pevski jazz-kvartet — 20.45 Koncert Radij. orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Za dobro voljo (plošče).

Drugi programi

Torek, 16. aprila: Belgrad: 20.10 Kom. zbor — Zagreb: 21 Zab. konc. — Bratislava: 20.15 Schumannove skladbe — Praga: 21 Češka gl. — Sofija: 20.30 Vok. konc. — Beromünster: 19 Češke pesmi — Budimpešta: 19.25 Cig. ork. — Bukarešta: 20 Simf. konc. — Stockholm-Hörby: 19.30 Lahka gl. — Trst-Milano: 18 Kom. gl. — 22.20 Klavir — Rim-Bari: 20.45 Schlezjeva opera »Črni Peter« — Florenca: 20.30 Opereta — Sottens: 20.30 Igra o Kolumbu.

Vrh Bobotovega Kuka (2522 m) na Durmitorju pozimi. Slika z vzpona, ki so ga kot prvi izvedli akademiki, člani Akademске skupine SPD, letos marca meseca. Bobotov vrh je najvišji vrh Durmitorja. (Opis na drugi strani!)

Sredi dopoldneva je posadka na kljuno ladje zagledala nekaj, kar je imela za periskop podmornice, in je začela streljati. Pograbil sem rešilni pas in planil na krov. Nisem videl ničesar, kar bi bilo podobno periskopu, toda posadka je le oddala kakoga pol ducata strelcev. Sestrelske granate so odskakovale na milje daleč po morskem površju, kakor ploščati kameni nad ribnikom.

Nikdar nismo zvedeli, če je res prišla do nas podmornica, toda ladja je več ur križarila sem in tja. Nazadnje smo pa le živi in zdravi dospeli v Liverpool.

London v vojni je name naredil mrk, dolgočasen in moreč vtis. Cestno razsvetljavo so zvečer zatemnili, okna trgovin so bila nerazsvetljena, omnibusi so zaradi nevarnosti iz zraka vozili s pritajenimi lučmi. Jezero v parku St. James so bili izsušili, da ne bi moglo služiti za razpoznavanje pri bombardiranju Downing Streeta ali zunanjega ministrstva.

Po cestah si videl civilno prebivalstvo v ponošenih, slabih oblekah in zakrpanih čevljih. Bledi, upadli obrazi so nosili sledi ostrega utesenjavanja prehrane.

Stotine ljudi so se gnetle po cestah, stale v vrstah, da bi kupile omejeno količino živil: mesa, sladkorja, masla, slanine in čaja. Tudi jaz sem dobil nakaznico za živež. Od nje mi je natakarsko odšel majhen trikot, kadar sem naročil meso. Ker je bilo masti malo, so vsi ljudje hujskali.

V našem uredništvu smo se kratkočasil s tem, da smo vsak teden delali sezname, kdo izmed nas je najbolj shujšal.

V majhni restavraciji Wellingtona na Fleet Streetu, kjer je jedlo veliko ameriških dopisnikov, smo odkrili, da nam kratkovidni natakarski dovoljuje, da sami odtrgamo od živilske nakaznice trikot, ki nam je dajal pravico do mesne jedi. Pogrnjeni smo, da ima vogal vozovnice za avtobus ravno tako obliko in barvo. Pogosto smo preslepili starega Carla, natakarsja, in tako dobili petkrat do šestkrat na teden meso.

Gobasti, sivi kruh smo jedli kar suh in uživali ploščice sahara namesto sladkorja, zakaj v restavracijah niso dajali na mizo ne sladkorja, ne masla.

Stanoval sem v poceni hotelu, sobe so bile mrzle, vlažne in nezakurjene zaradi strogih določil o porabi premoga. Topla kopel je veljala 25 centov, v sobah ni bilo posebnih kadi. V najemščini za sobo — kakih 1.62 dolarja dnevno — je bil vstet tudi zajtrk, ki je bil sestavljen iz ene ribe, čaja in suhega prepečenca. Riba je bila tako gobasta in zopna, da je ponavadi nisem mogel jesti. Večkrat se mi je ta jutranja riba zdelo sumljivo znana. Najbrž so mi večkrat prinesli na mizo — isto. Zato sem pozneje vsako jutro vrezal ribi v hrbet začetnice svojega imena in s tem prisilil hotel, da sem vsak dan dobil vsaj svežo ribo, če že drugače ne.

Zene in dekleta v grobih sivih uniformah so bile sprevednice v podzemeljski železnici in na avtobusih. Može so vsi tičali v vojski. Popravilo moje ure je nekoč trajalo dva meseca in obleko so mi nekoč znažili štiri tedne. Poslali so jo zaradi snaženja 800 km daleč na Skotsko.

Podzemeljska železnica in avtobus sta se ustavila ob dvanajstih, da so hranili premog in silo, na cestah je bilo malo avtomobilov, zasebne vozove so pobrali za vojne namene ali pa so jim čisto prepovedali voziti, da bi štedili z bencinom.

Tisto jesen so Nemci izvedli več letalskih napadov na London. Zadnji teden v septembru leta 1917 so nemške »Goth«, novi trimotorni bombniki, petkrat napadli središče Londona, City: v ponedeljek, torek, petek, soboto in nedeljo ponoči, ponavadi že zgodaj zvečer. Tisti teden so se trgovine zapirale že ob petih, da so nameščenci mogli priti do doma še pred začetkom letalskih napadov. V nedeljo se je desetim nemškim letalcem posrečilo predreti zunanji obrambni pas. Ta teden sem delal samo ponoči.

Poročilo o bližnjih letalskih napadih smo v našem uredništvu vedno dobili najprej, in sicer po brzoglasnem aparatu agencije »Exchange Telegraph«. Aparat se je nenadoma ustavil, brnel nekaj sekund, potem pa zatipkal:

»Pozor, sovražni letalec so preleteli obrežje!«

Vsa luč po cestah je ugasnila, omnibusi in električna železnica so se na mah izpraznili in podzemeljski vlaki so se ustavili. Sirene obrambe proti napadom iz zraka so zatulile in rakete so dajale opomine. Razletavale so se z glasnim hruščem visoko nad mestom. Posebni policisti so med predirnimi živžganjem kolesarili po mestu in pometali ljudi s ceste. Vsakdo je iskal zavetja v kletih, v podzemlju in na postajah podzemeljske železnice.

Po kakih 20 minutah so zagrneli obrambni topovi na vzhodnem robu Cityja. Ogenj se je naglo bližal. Zarki žarometov so kakor besni iskali letalec v višini 2500 do 3000 m.

Zaslišali smo težko grmenje trimotornih »Goth«. Razletavajoči se šrapneli — pogosto pol ducata hkratu — so se pobjiskavali na nebo. Iz višine dveh milj smo slišali, kako regljajo strojnece lovskih letal. Na strehe in na ceste so deževali drobci šrapnelov. Motorizirani topovi so drveli po cestah in zdaj pa zdaj ustrelili. Nekaj sekund po blisku smo zaslišali težke eksplozije udarjajočih bomb.

Ponavadi sem opazoval zračne napade od vhoda Temple Chambers, v katerih je bilo naše uredništvo; pred padajočimi rdečimi žarečimi šrapnelnimi drobeci, zavarovan pod skalnim obokom vrat. Vsa komur, tudi tekačem, sem dal, kakor ponavadi, prosto, brž ko je bil napovedan zračni napad. Sicer pa tudi nismo mogli ničesar brzojaviti o zračnem napadu, dokler ni prišlo uradno sporočilo, kajti cenzor je prepuščal le slednja.

Medtem ko je ogenj v središču že pojenjal, je na zahodu še vedno trajal. Naši tekači so planili na ceste in pobirali žareče šrapnelne drobece s pločnika ter jih prinašali k vhodu v hišo, kjer so se potem shladili.

Neko noč je eksplodiralo več težkih bomb nekaj sto metrov od našega urada in poslopje se je treslo kakor ob potresu. Hrušč eksplozije in padanje tal, sta nas na moč omamljala in spravljala v strah. Sledovi nekega izstrelka se še danes poznajo na podstavku obelisk na Embankmentu, kjer je bil granit od drobecev hudo poškodovan. Bronasti levji pa preluknjani. Isto noč so padle druge bombe v bližini bolnišnice Charing Cross.

Po vojni sem srečal v Koblenzu znanega letalca Hansa Christiana, ki je bil vrgele več teh bomb. Obnovila sva spomine. Priporočal mi je, da bi bili radi tedaj zadeli hotel »Cecil«, katerega so jim bili vohuni popolnoma pravilno označili kot glavni stan krajevskih letalskih sil. Zgrešili so ga le za kakih sto metrov, čeprav so bili več kakor dve miljvi visoko.